

Nõukogu ja juhatuse liikmete roll Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu arendamisel

TANEL BULITKO

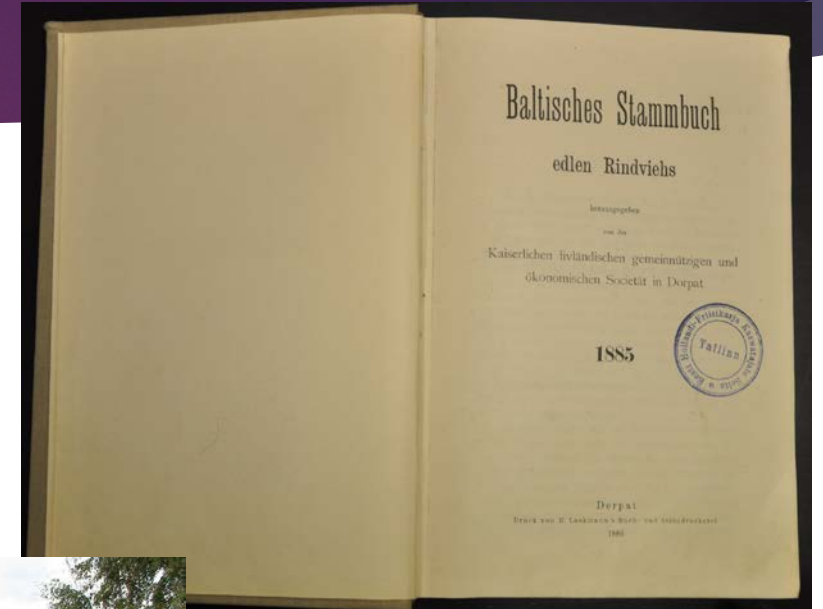

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Tõuaretuse pikad traditsioonid

- ▶ Tõuaretuse ajalugu 1885. aastast
- ▶ Jõudluskontrolli algus 1909. aastast
- ▶ Tõuaretusseltside ja -ühistute loomine

Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu 25

Nõukogude periood

- ▶ Nõukogude ajal oli kogu tõuaretuse süsteem riiklik:
 - ▶ sovhoosid
 - ▶ kolhoosid
 - ▶ riiklikud tõulavad
- ▶ 9 seemendusjaama – Tartu, Rakvere, Tallinn, Viljandi, Väimela, Tori, Kõljala, Märjamaa, Putkaste
- ▶ Sügavkülmutatud sperma kasutuselevõtt 1973. a
- ▶ 1981 – Seemendusjaamad tegutsesid Tartu Nädissovhoostehnikumi ja Kehtna Nädissovhoostehnikumi juures ja Rakvere Põllumajandusloomade Kunstliku Seemendusjaam , Arknal.

Nõukogude periood

- ▶ Raskused tõumaterjali impordil valuutavahendite puudumise tõttu, vaja oli partnertehinguid või ühissetevõtteid välisfirmadega
- ▶ 1989 novembris registreeriti Nõukogude-Kanada ühissetevõtte Can-Est Breeding
 - ▶ 2.12.1989 saabusid Kanadast esimesed 3 pulli (Starbuk, Beltroy, Saluut) Kiievi lennujaama
 - ▶ 1990/1991 imporditi veel 4 pulli

Iseiseisvuse taastamise järel – kuidas edasi?

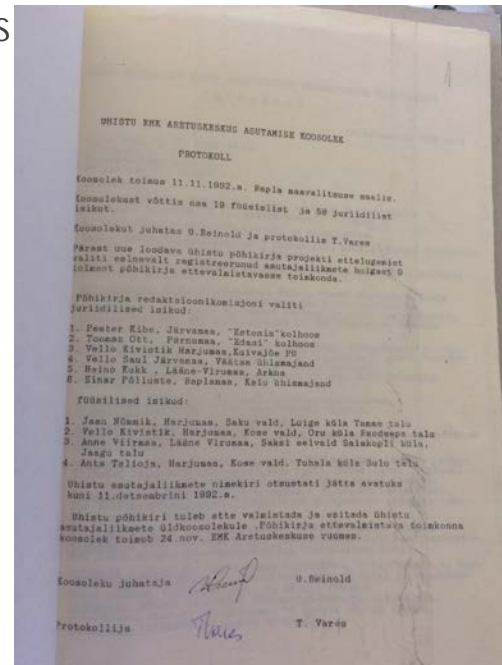
- ▶ Eesti Vabariigi taasiseseisvumisel oli vaja otsustada, mis saab tõuaretuse süsteemist.
- ▶ Kuidas jätkata loomapidajate teenindamist tõuaretusvaldkonnas?
- ▶ Toimus majandite kiire lagunemine, varade tagastamine, töösakute väljamaksmine, talude taastamine. Eesmärk oli säilitada seemendusjaamad tervikvarana.
- ▶ Kuidas tagada stabiilsus?
- ▶ Otsustati vaheaastana 1992.a kasutada üleminekuks.
- ▶ KSJ+TR = Aretuskeskus

Ühistulise aretusorganisatsiooni algus

- ▶ Algasid läbirääkimised ühistulise süsteemi loomiseks.
- ▶ Riikliku aretuskeskuse varad pandi enampakkumisele läbi Erastamisagentuuri
- ▶ Tolleaegsete juhtide julgus võtta vastu otsus milline summa pakkuda
 - ▶ 1 miljoni kroonile tehti pakkumine
 - ▶ Varade väljaostu leping sõlmiti erastamisagentuuriga 6.10.1994
- ▶ Piirkondlikud asutamiskoosolekud
- ▶ Endistest klientidest said omanikud

ETKÜ kujunemine (I)

- ▶ 1992.a novembris asutati 2 veisekasvatajate aretusorganisatsiooni:
 - ▶ Eesti Mustakirju Karja Aretusühistu (EMK AÜ), asutamiskoosolek 11.11.1992 Raplas
 - ▶ Eesti Punase Karja Aretusühistu (EPK AÜ) 10.11.1992 Tartus
- ▶ Jätkati ka Riikliku Tõuaretusinspektsiooni kaudu aretustöö toetamist riigi poolt.
- ▶ 1.01.1993.a jaanuarist alustasid tööd veisekasvatajatele kuuluvad aretusühistud

ETKÜ kujunemine (II)

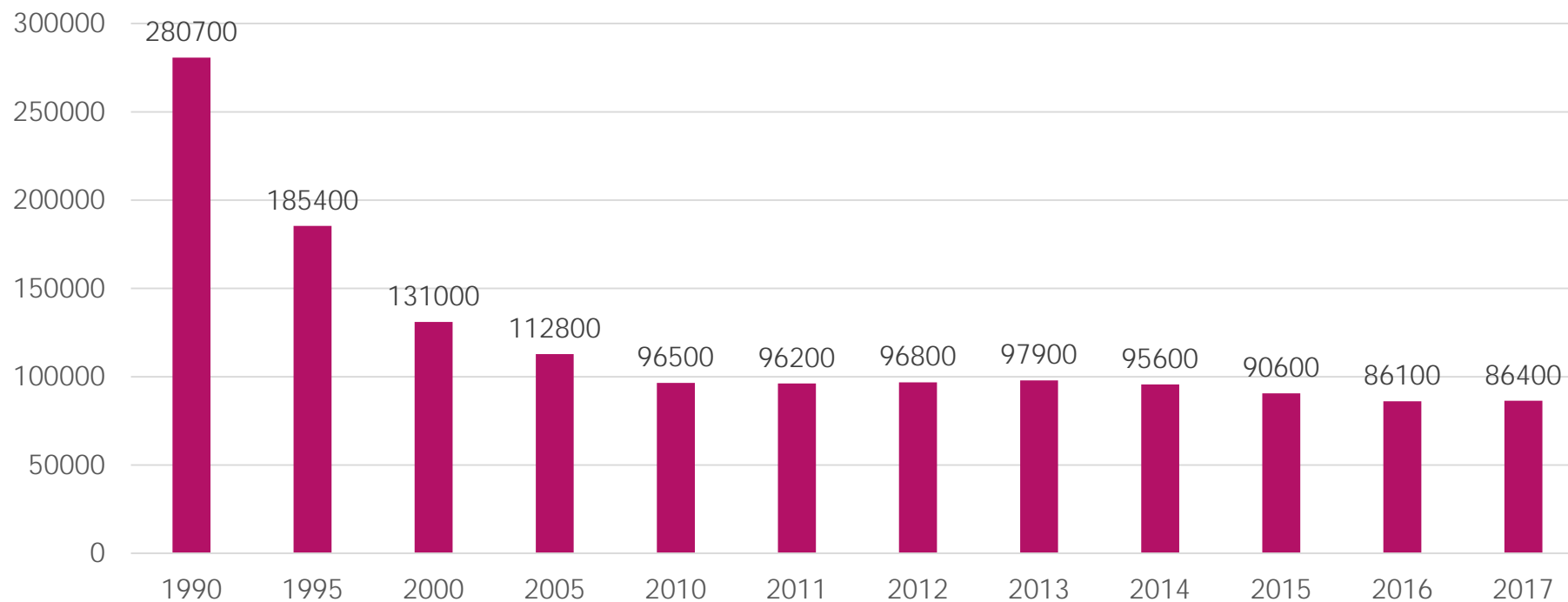
- ▶ 17.04.1997 üldkoosolekul otsustati ühendada seakasvatajad, kus oli samuti 2 tegutsevat aretusorganisatsiooni
- ▶ Ühendati Eesti Peekoni Tõugu Sigade Aretusorganisatsioon EMK AÜ-ga. Seakasvatajate ühendamisel võeti eeskujuks Soome mudel
- ▶ Sigade seemenduse sektor likvideeriti, EL nõuded keelavad seemendusjaama territooriumil eri liiki loomade pidamise
- ▶ 14.11.2002 ühendati EPK AÜ ETKÜga

Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu

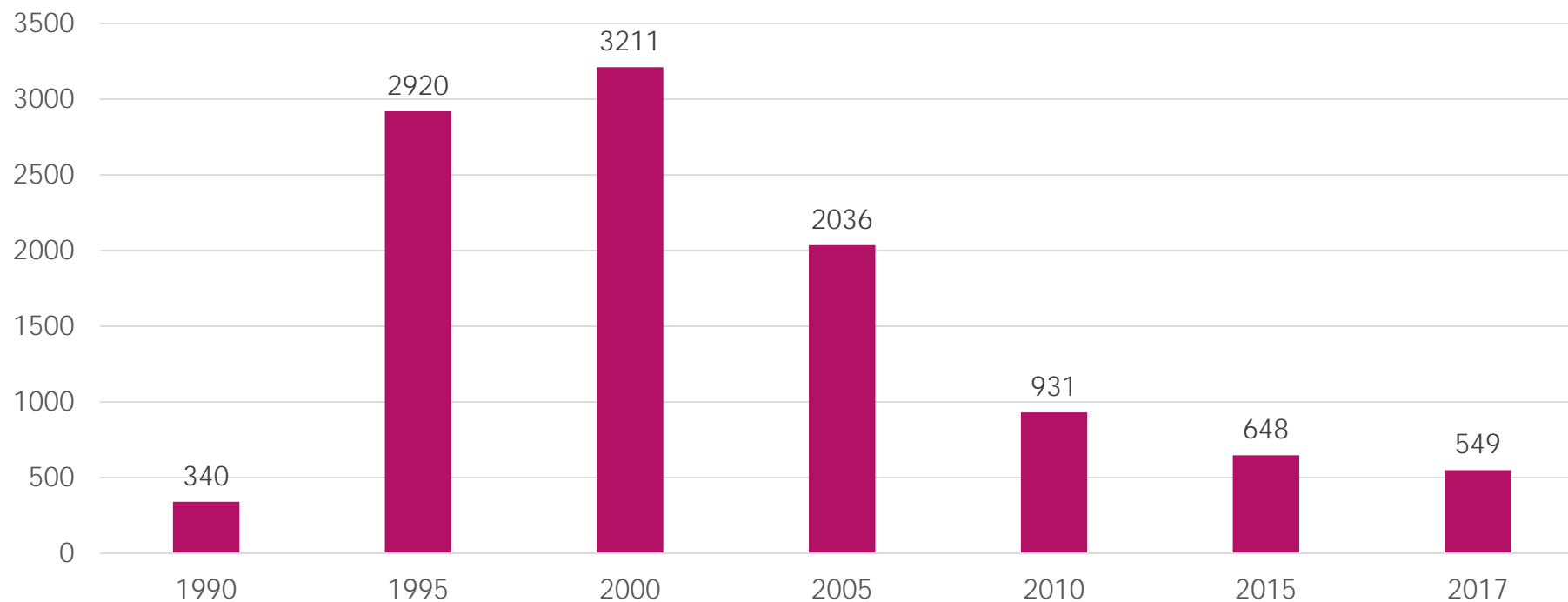
- ▶ ETKÜ on järjepidevalt Raplamaal, Kehtna vallas tegutsenud alates 1975. aastast
- ▶ Alates 1993. aastast suurim üleriigiline farmerite organisatsioon
- ▶ Alates 2002. aastast ainus veisekasvatajaid ühendav organisatsioon Eestis ning suurim kogu Baltikumis
- ▶ Ühistule kuulub regiooni suurim seemendusjaam, 170 pulli
- ▶ Töötajaid 52, liikmeid 979, kliente 970

Piimalehmade arv

Piimakarjade arv 1990-2017

Lihaveiste arv 31.12.17 JKK/PRIA

- ▶ Lihaveiseid 32 590 / 75 337
- ▶ Ammlehmi 13 415 / 29 456

ETKÜ tegevusalad

- ▶ ETKÜ põhikirjalised tegevused:
 - ▶ • tõuaretus ja kõik sellega seonduv tegevus (sh kaubandus ja nõustamine);
 - ▶ • aretusprogrammide ja –projektide koostamine realiseerimine;
 - ▶ • tõuraamatute pidamine ja tõutunnistuste väljastamine;
 - ▶ • tõuloomade ja aretuskarjade hindamine ja klassifitseerimine;
 - ▶ • aretusmaterjalide varumine, müümine ja vahendamine;
 - ▶ • seemendusteenused ja sellealane nõustamine;
 - ▶ • tõuloomade näituste ja oksjonite korraldamine;
 - ▶ • rahvusvaheliste loomakasvatuseprojektide ja fondide loomine ning olemasolevates osalemine;
 - ▶ • kinnis- ja vallasvaratehingud, haldamine – valdamine;
 - ▶ • transporditeenused Eesti Vabariigis;
 - ▶ • põllumajandusloomade jõudluse ja põlvnemisandmete kogumine ning töötlemine;
 - ▶ • piimaveiste jõudluskontrolli läbiviimine ja aretusväärtuste määramine.

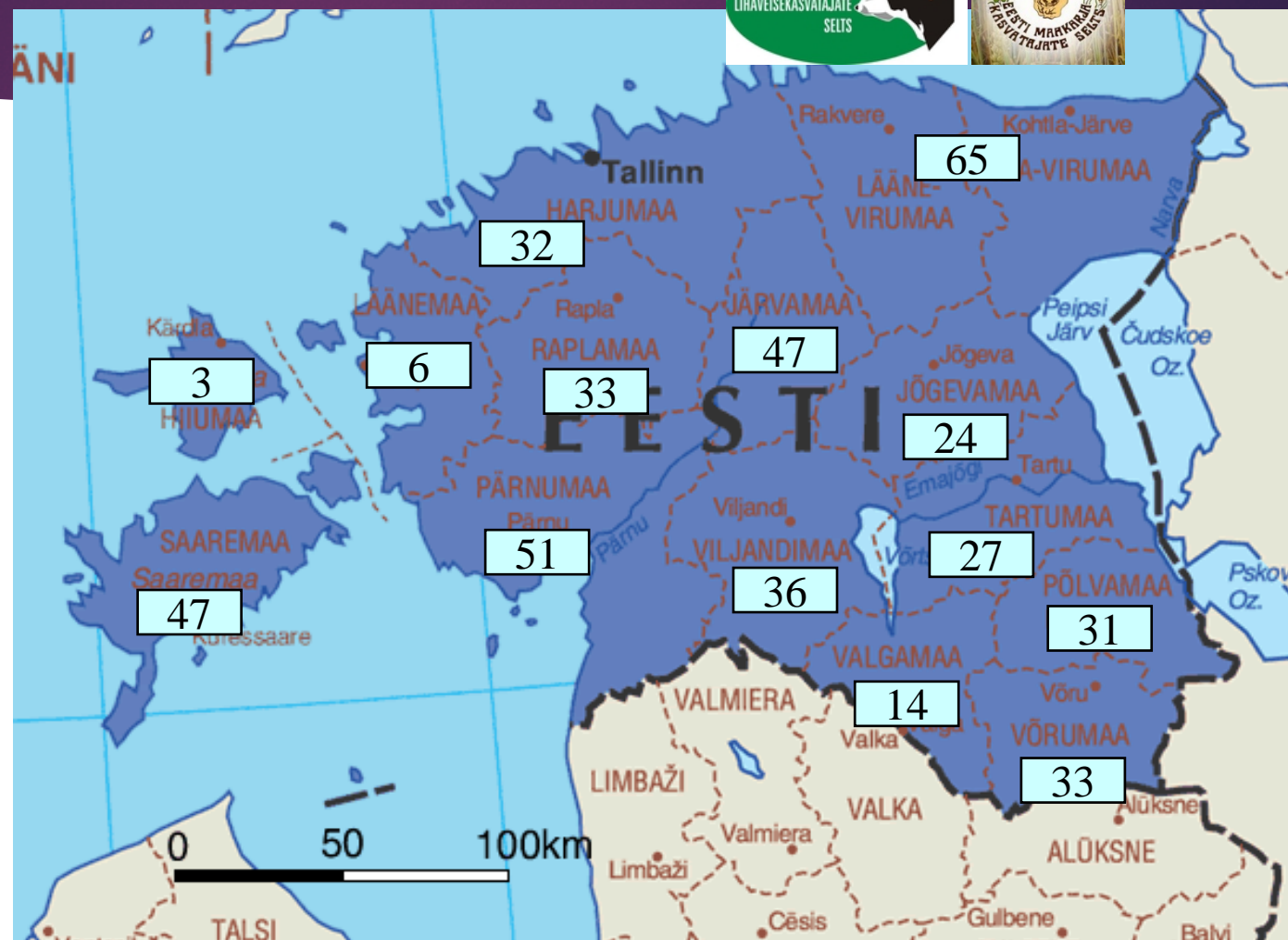
ETKÜ struktuur

Ühistu liikmed

- ▶ Ühistu tegevliikmeks võivad astuda juriidilised ja füüsilised isikud.
- ▶ Ühistu liikmeks saamise tingimuseks seatakse, et liikmeteks saavad Eesti tõukarja aretavad füüsilised ja juriidilised isikud, sõltumata nende elukohast ja kodakondsusest ning asukohast, kuid kes aktiivselt osalevad tõukarja aretamisel.
- ▶ Liikmeteks on piima- ja lihaveise karjade kasvatajad

ETKÜ liikmeskond - 449

EK Seltsi üldkoosolek

ELKS üldkoosolek

Liikmemaksu kujunemine

- ▶ - Tegevliige (põhikiri § 27, 28): 0,35 € 01.jaanuaril karjas oleva lehma kohta (piimalehmapidajatel piimalehmade ja lihakarja pidajatel ammlehmade eest), kuid mitte vähem kui 1 €.
- ▶ - Lihtliige (põhikiri § 30, 31-33): 10 € aastas. Nimetada tegevliige tema soovi korral lihtliikmeks, kui tema majapidamises lehma pidamine lõpeb, kuid kasvatatakse noorloomi. Liikmemaksu suuruseks jääb 10 €.
- ▶ - Toetajaliige (põhikiri § 29, 31-33): vastavalt soovitud annetuse suurusele.
- ▶ - Kollektiivliige: Lugeda kollektiivliige tegevliikmete hulka, kuid kehtestada neile eraldi liikmemaks. Kui kollektiivliikmeks oleva ettevõtte enda liikmetel on üle 1000 lehma, siis on liikmemaks 1000 € (aasta). Kui kollektiivliikmeks oleva ettevõtte enda liikmetel on alla 1000 lehma, siis on liikmemaks 500 € (aasta).
- ▶ - Kui ühistu liige ei tasu liikmemaksu on juhatusel õigus liige ühistust välja arvata.

Üldkoosolek

- ▶ Ühistu kõrgeim otsustusorgan
- ▶ Põhikiri
- ▶ Nõukogu valimised
- ▶ Jagunemised, liitumised, ühinemised
- ▶ Vähemalt kord viie aasta jooksul toimub liikmete üldkoosolek
 - Liikmemaks
 - Kõigil üks hääl olenemata suurusest

- ▶ Eelarve
- ▶ Investeeringud
- ▶ Strateegilised arengusuunad
- ▶ Suur ühistu, kus ei ole põhikirja muudatusi võimalik läbi viia ka volinike koosolekul. Ei ole olnud probleem foorumi kokkusaamisel
- ▶ Lubatud on ka piirkondlikud koosolekud, rohkem küsimus, kuidas hiljem neid koosolekuid protokolliks vormistada

Volinikud

- ▶ Volinikud valitakse ühistu üldkoosolekul põhimõttel: iga seitsme liikme kohta üks volinik. Üks volinik valitakse mitte enam kui 50 liikme kohta. Volinikuks võib valida ainult ühistu liikme. Igal volinikul on volinike koosolekul üks hääl. Volinike koosolekule kohaldatakse üldkoosoleku kohta sätestatut.
- ▶ Volinikke on 89

Nõukogu

- ▶ Nõukogu planeerib ühistu tegevust ja korraldab ühistu juhtimist ning teostab järelvalvet juhatuse tegevuse üle. Kontrolli tulemused teeb nõukogu teatavaks üldkoosolekule (või volinike koosolekule). Strateegiline planeerimine
- ▶ Kuni 1999 oli nõukogu eelkäijaks juhatus
- ▶ ETKÜ nõukogu täna on 15-liikmeline
- ▶ Printsip- kõikide tõugude esindajad kaasatud

8.12.1992 – 1. juhatus – 9-liikmeline

- ▶ EMK AÜ moodustamise üldkoosolekul valiti juhatusse: Peeter Kibe, Vello Kivistik, Elle Mässak, Jaak Ehrlich, Harri Schmidt, Alo Teder, Vello Saul, Arma Hannus, Tõnu Maiste
- ▶ Juhatusesimees: Peeter Kibe
- ▶ 23.12.1992 juhatusesimees kinnitas tegevdirektoriks Enno Siiber
- ▶ AÜ EPK moodustamise üldkoosolekul valiti juhatusse: Sven Mäger, Jaak Kärt, Urmas Raide, Peeter Tolman, Harri Aun, Kalev Kasemägi, Urmas Lehtsalu, Peep Puna, Paul Päkk, Voldemar Treter, Leo Viljard
- ▶ Juhatusesimees: Sven Mäger
- ▶ 29.12.1992 juhatusesimees kinnitas tegevdirektoriks Tõnis Soonets

17.04.1996 juhatuse valimine

- ▶ Jaak Hinrikus, Hurmas-Vahur Kauri, Peeter Kibe, Vello Kivistik, Mati Kivi, Ahti Kukk, Kalju Metsalu, Ruti Olesk, Enno Siiber, Andres Tamm, Arvo Veidenberg
- ▶ 2 EK Seltsist: Käde Kalamees ja Mihkel Kallaste
- ▶ EPTS AÜ: Andres Sepp

- ▶ Juhatuse esimees Peeter Kibe

- ▶ Põhikirja muutmine, aretusmaterjali import, embrüoprogramm, aretuskeskuse varade erastamine, tegevjuhatuse valimine, aretusprogramm, EPTS AÜ ühendamine, riigieelarveliste vahendite kasutamine, EHF tõu nimetus, spermajaotuspunktid EMK JA EPK AÜ ühendamise ettevalmistus, koostöö AltaPoni ja WWSiga, noorpullide paralleeltestimine, Tõukari EST müük

EPK AÜ juhatused /nõukogud

- ▶ 15.03.1996 juhatuse valimine
- ▶ Sven Mäger, Urmas Raide, Peep Puna, Heldur Lääne, Meelis Mõttus, Tõnu Ojamaa, Toivo Kens, Jaak Kõiv, Harald Raukas
- ▶ Esimees: Sven Mäger
- ▶ 20.02.2000 nõukogu valimine
- ▶ Toivo Kens, Peep Puna, Jaak Kõiv, Heldur Lääne, Aun, Kasemägi, Urmas Raide, Raimund Toom
- ▶ Esimees: Toivo Kens

EPK AÜ juhatused /nõukogud (II)

- ▶ 15.märts 2001
- ▶ Aavo Mölder, Hendrik Allsaar, Peep Puna, Leino Vessart, Tõnu Post, Jaak Kõiv

1999. aastast juhatuse asemel nõukogu

- ▶ 9-liikmeline nõukogu: Jaak Hinrikus, Hillar Pulk, Peeter Kibe, Ädu Leesment, Arvo Veidenberg, Rita Sau, Andres Tamm, Aavo Mooste, Mati Kivi
- ▶ Nõukogu esimees Hillar Pulk
- ▶ 7.06.1999 määrati juhatus koosseisus:
 - ▶ Enno Siiber – juhatuse esimees
 - ▶ Tanel-Taavi Bulitko
 - ▶ Aarne Meier
- ▶ Uus põhikiri, ühinemisleping, ETKÜ arengukava, juhtimine, struktuur, JK erastamise algus, eelarvete kinnitamine, konkurss uue juhatuse esimehe kohale

2000. a nõukogu

- ▶ 9-liikmeline nõukogu: Jaak Hinrikus, Hillar Pulk, Peeter Kibe, Ädu Leesment, Rita Sau, Andres Tamm, Aavo Mooste, Mati Kivi, Udo Miller
- ▶ Nõukogu esimees Hillar Pulk
- ▶ 10.09.2000 määrati juhatus koosseisus:
 - ▶ Tanel-Taavi Bulitko – juhatuse esimees
 - ▶ Aarne Meier
 - ▶ Valli Tõrra
- ▶ Ühinemisega seonduv, tõuaretustoetuste ja tõuaretussüsteemi tulevik, seakasvatuse katsejaama müük, JKK erastamise soov

2002 – EMK AÜ ja EPK AÜ ühine nõukogu

- ▶ 15-liikmeline nõukogu koosseisus:
 - ▶ EMK AÜ: Jaak Hinrikus, Hillar Pulk, Peeter Kibe, Ädu Leesment, Rita Sau, Andres Tamm, Aavo Mooste, Mati Kivi, Udo Miller
 - ▶ EPK AÜ: Aavo Mölder, Tõnu Post, Jaak Kõiv, Peep Puna, Leino Vessart, Hendrik Allsaar
- ▶ Nõukogu esimees: Aavo Mölder
- ▶ Ajutiselt liideti mõlema ühistu juhatused, kokku 6 liiget

- ▶ Piirkondlikud üldkoosolekud ühinemiseks, uue ETKÜ struktuur, 3-liikmelise juhatuse kinnitamine, uue juhatuse esimehe valimine, VTA tunnustus 2002 EE88/407

2004

- ▶ 15-liikmeline nõukogu: Tõnu Post, Elve Žukovitš, Andres Tamm, Peep Puna, Aavo Mölder, Vello Kivistik, Hillar Pulk, Ahti Kukk, Mati Kivi, Jaak Hinrikus, Andreas Rääsk, Märt Riisenberg, Allar Ilisson, Leino Vessart, Urmas Juhvelt
- ▶ Nõukogu esimees Aavo Mölder
- ▶ Osalemine rahvusvahelistel konverentsidel, aretusprogramm,
- ▶ Koostöö Ülikooliga, Teadusarenduskeskuse loomine

2009

- ▶ 15-liikmeline nõukogu: Urmas Juhvelt, Ahti Kalde, Ilmar Kallas, Mati Kivi, Vello Kivistik, Avo Kruusla, Aavo Mölder, Madis Padari, Tõnu Post, Lea Puur, Andres Tamm, Ülar Tänäak, Ahto Vili, Elve Žukovitš, Leino Vessart
- ▶ Nõukogu esimees Aavo Mölder
- ▶ Aretusprogramm, eelarve, majandusaasta aruanded, JKK ühendamisega seonduv, parimad aretuskarjad, aretuspullide tunnustamine, investeeringute kinnitamine, Märja Katsefarm, EHF Konföderatsiooni tegevjuhtide koosoleku korraldamine, TAK OÜ,

2014

34

- ▶ 15-liikmeline nõukogu: Urmas Einberg, Ilmar Kallas, Vello Kivistik, Avo Kruusla, Jane Mättik, Aavo Mölder, Tõnu Post, Heli Sadam, Elve Žukovitš, Andres Tamm, Ludmilla Tammer, Ilmar Teevet, Aldo Vaan, Ahto Vili, Rita Sardis
- ▶ Nõukogu esimees: Aavo Mölder
- ▶ Juhatuse volituste pikendamine, EPJ aktsiakapitali määramine, auliikme statuut, ETKÜ Kogumiskeskus, Venema kriis

Juhatus

- ▶ Juhatus on ühistu alaliselt tegutsev juhtimisorgan.
- ▶ Juhatuse liikmete arvu, juhatuse esimehe ja liikmed määrab nõukogu.
- ▶ Juhatuse volituste tähtaeg on kuni viis aastat
- ▶ Printsip, et kõik vastutusvaldkonnad oleks esindatud

Juhatus alates 15.04.2003

36

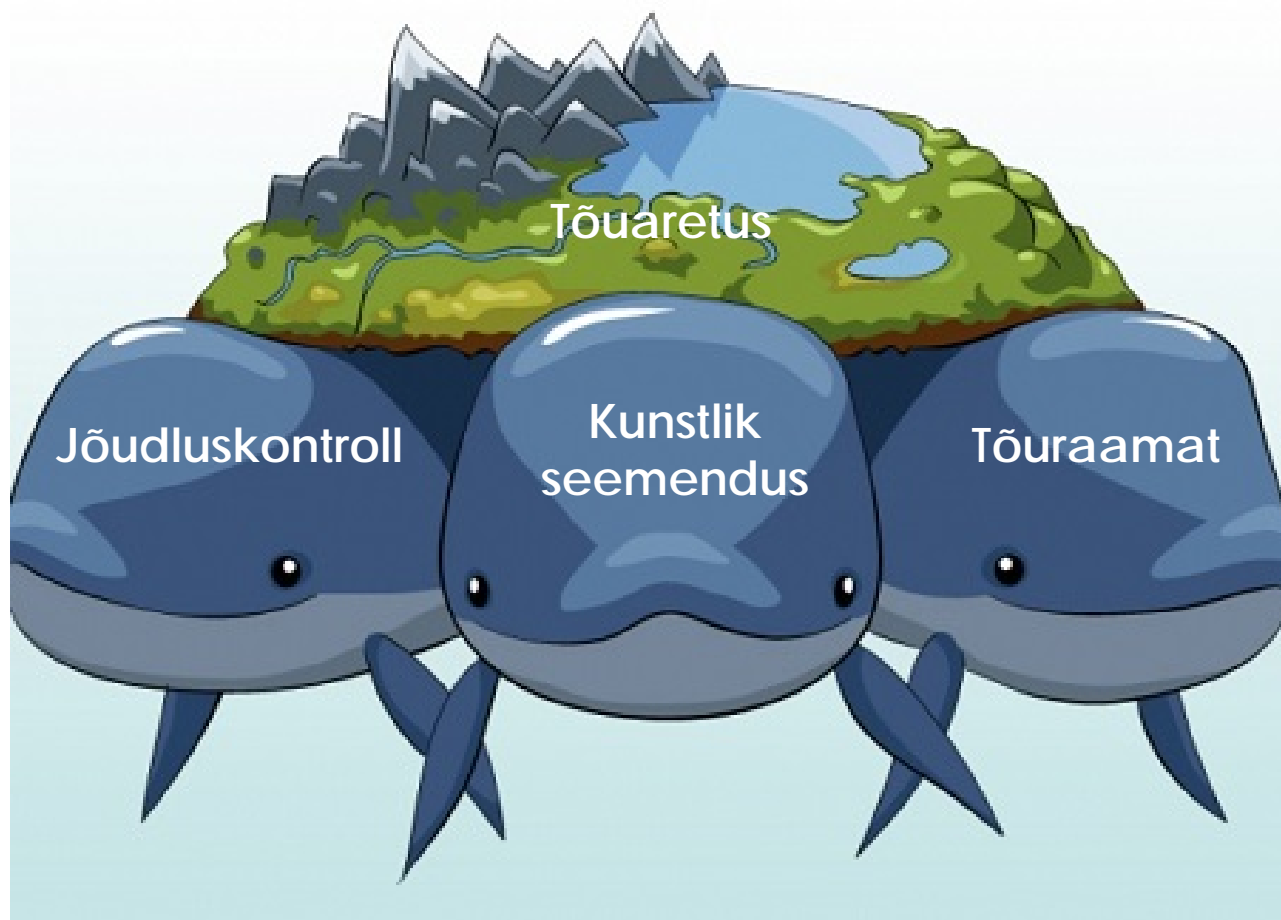
- ▶ 3-liikmelise juhatuse koosseisu kuuluvad:
 - ▶ Juhatusesimees – Tanel-Taavi Bulitko
 - ▶ Juhatuseliige – Peeter Padrik (Labori juhataja)
 - ▶ Juhatuseliige – Tõnu Põlluäär (TR ja aretusosakonna juhataja)
- ▶ Juhatus lähtub oma igapäevatöös:
 - ▶ põhikirjalistest kohustustest ja tegevusvaldkondadest
 - ▶ aretusprogrammis püstitatud eesmärgid
 - ▶ nõukogu korraldustest ja otsustest
 - ▶ audiitori ettepanekutest
 - ▶ Eesti ja EL seadusandlusest

ETKÜ töötajad

- ▶ Ühistu asutamisel oli töötajaid 72
- ▶ 2017. a lõpus töötajaid 52
- ▶ Pooled neist töötanud 25 aastat

Tõuaretuse 3 postulaati

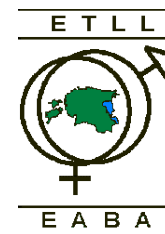

- ▶ Osades riikide kõik 3 koos
- ▶ Osades riikides kõik 3 eraldi
- ▶ Lisaks tõuveiste kaubandus

Jõudluskontroll täna

- ▶ Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS
- ▶ Riigi osalusega äriühing
- ▶ Riik 90 %
- ▶ Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu
- ▶ Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
- ▶ Eesti Tõusigade Aretusühistu
- ▶ Milline on perspektiiv tulevikus?

- ▶ Strateegiliselt on ühistu liikmeks nii 1 lehma kui 2000 lehma kasvatajad
- ▶ EPJ tase 96% üks Euroopa kõrgemaid tulemusi
- ▶ Süsteemi tervikuna hoidmine
- ▶ Eesti Tõuloomakasvatuse Liit (ETLL) – MTÜ aretusorganisatsioonide katus
- ▶ Liikmeid 6
- ▶ Kokku tunnustatud aretusorganisatsioone 15
- ▶ Kogu tõuaretussüsteem on ÜHISTULINE

Miks alustati ühistute ühendamist

- ▶ Turu vähenemine, konkurentsi tihenemine
- ▶ Peamine diskussioon asukoht + toolid
- ▶ Eristuv, et on oma tootmine, aitab paremini majanduslikult toime tulla
- ▶ Veterinaar- Toiduameti ülevaatus, kus on sobivamad tingimused aretusmaterjali tootmise jätkamiseks

- ▶ Lihaveiste sektori arenemine. Täiesti uus valdkond
- ▶ Turustajaid-vahendajaid väga palju
- ▶ Usaldus, paindlikkus
- ▶ „Monopoolsus“ Alta. Ühistu liikmete eripära
- ▶ Raske leida noori, vajalik motiveerida

- ▶ Ei ole kunagi saanud ühtegi toetust ühistu arendamiseks nn Tootjarühmade loomine
- ▶ Ühistu peab olema väga paindlik loomapidajate soove arvestades ning teenuste paketi mõtestamisel
- ▶ Parim põllumajandusettevõtte 2017 – ÄP
- ▶ Valdkonnas kaasalööja:
 - ▶ Piima TAK /BioCC
 - ▶ Põlula Katsefarm
 - ▶ Märja Katsefarm
 - ▶ Piimaklaster
 - ▶ Tervise Tehnoloogiate Arenduskeskus

Ühistu esindatud

- ▶ Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS nõukogu liige
- ▶ AS Vireen nõukogu liige
- ▶ Veterinaar- ja Toiduameti nõukoja aseesimees
- ▶ Eesti Maaülikooli kuratooriumi liige
- ▶ Eesti Põllumajandus- Kaubanduskoja nõukogu liige
- ▶ PIP loomakasvatuse programmi nõukogu liige
- ▶ SA Maaelumuuseumid nõukoja liige
- ▶ BIOCC nõukogu liige
- ▶ Põllumajandustöötaja ja põllumajandustootja kutsestandardite töörühma liige (SA Kutsekoda)
- ▶ MES nõuandeteenistuse nõuandva koja liige
- ▶ Rahvusvahelise Punase Tõu nõukogu liige

Õppereisid farmeritele

Näitused, konkursid

Koolitused, seminarid

Välissuhtlus

Tänään kuulamast!

